

2008/10/10

ENERGIEKAMER

NMa

Aan

Ministerie van Economische Zaken
De heer drs. J.C. de Groot
Postbus 20101
2500 EC DEN HAAG

Datum

Uw kenmerk

Ons kenmerk

Bijlage(n)

09 OCT 2008

102952_1/7.B827

Onderwerp

Onderzoek voorschotnota's

Geachte heer De Groot,

Hierbij bieden wij u de resultaten en conclusies van ons feitelijk onderzoek naar voorschotnota's aan.

Op 28 april 2008 heeft u per brief (kenmerk ET/EM / 8046004) namens de Minister aan de Energiekamer opdracht gegeven tot het uitvoeren van een feitelijk onderzoek naar voorschotnota's. Hierop hebben wij per e-mail op 15 mei jl. een Stand van Zaken overzicht gestuurd (e-mail van dhr. drs. R. M. Timmerman aan mw. drs. I.F. Huizing van uw Ministerie). Relevante zaken uit dit Stand van Zaken overzicht zijn overgenomen in deze brief. Tevens hebben wij u per 19 mei jl. een brief gestuurd (kenmerk 102952_1/2.B729) met enkele plannings- en capaciteitsaspecten.

In deze brief geef ik op elk van de vier door u gestelde vragen het antwoord en de conclusie van dit antwoord in relatie tot uitvoering en handhaving van wet- en regelgeving. Aan het eind van de brief vindt u onze hoofdconclusie, evenals twee aspecten die wij van belang achten voor een eventuele kamerdiscussie over een mogelijk rentevergoedingsstelsel voor voorschotnota's. In bijlage treft u een korte schets van het onderzoeksproces aan.

Postbus 16326

2500 BH Den Haag

Wijnhaven 24

2511 GA Den Haag

Muzenstraat 81

2511 WB Den Haag

T: [070] 330 33 30

F: [070] 330 33 70

E-mail: info@nmanet.nl

Web: www.energiekamer.nl

Beantwoording van de onderzoeksvragen

Vraag 1: Hoe komen de voorschotten tot stand die energieleveranciers in rekening brengen aan hun afnemers?

Antwoord 1:

In Nederland wordt bij kleinverbruikers¹ een systeem van maandelijks gelijke voorschotnota's toegepast. In de berekeningswijze van het voorschotbedrag geldt voor alle onderzochte leveranciers, dat het voorschotbedrag wordt berekend op basis van het laatst bekende verbruik. Indien gevalideerde meterstanden bekend² zijn, is het laatst bekende verbruik gebaseerd op deze meterstanden (die het meest recent zijn doorgegeven door de kleinverbruiker). De volgende stap is dat dit verbruik wordt gedeeld door het aantal dagen van de verbruiksperiode en vervolgens wordt vermenigvuldigd met 365 om het verwachte jaarverbruik te bepalen. Alle onderzochte leveranciers passen bovenstaande methode toe.

Inzake het voorschotbedrag elektriciteit geldt dat het verwachte verbruik wordt vermenigvuldigd met het op dat moment geldende tarief per verbruikseenheid Kwh (inclusief transportdiensten) en vervolgens wordt gedeeld door 12 om het maandelijkse termijnbedrag te bepalen. In deze systematiek doen zich geen grote verschillen voor tussen leveranciers.

De methodiek voor het bepalen van het voorschotbedrag is bij gas anders van opzet dan bij elektriciteit. Dit komt omdat het verbruik van gas in ruime mate wordt bepaald door een externe factor, namelijk de buitentemperatuur³.

---

¹ Alle onderzoeksresultaten hebben betrekking op kleinverbruikers conform de wettelijke definities. Kleinverbruikers bestaan uit huishoudens en uit kleinzakelijke ondernemingen (Midden- en Kleinbedrijf). Aangezien leveranciers verschillende definities hanteren ten aanzien van dit onderscheid binnen kleinverbruikers is het niet goed mogelijk om onderscheid te maken tussen huishoudens en kleinzakelijk.

² Indien er geen gevalideerde meterstanden bekend zijn, wordt gewerkt met door de netbeheerder berekende meterstanden.

³ Het systeem van maandelijks gelijke voorschotnota's en een hoog gasverbruik in de winter en een laag gasverbruik in de zomer betekent ook dat de voorschotnota in de zomer 'te hoog' is en in de winter 'te laag' (als men de voorschotnota van een bepaalde maand vergelijkt met de verbruikskosten van diezelfde maand). Dit fenomeen leidt bij switchen in het begin van de winter tot een situatie waarin een kleinverbruiker van de 'oude' leverancier geld terug ontvangt en van de nieuwe leverancier tot aan de eerste jaarrekening een hogere voorschotnota krijgt. Indien de nieuwe leverancier geen hogere voorschotnota berekent, zal de kleinverbruiker bij de eerste jaarrekening (die slechts over een deel van het jaar gaat als gevolg van de switch) een relatief hoog bedrag moeten bijbetalen. Na de eerste (gebroken) jaarrekening, zal de voorschotnota tot een 'normaal niveau' aangepast worden, omdat dan weer van een volledig verbruiksjaar wordt uitgegaan.

Voor gas geldt dat er twee methoden worden toegepast die relevant zijn voor de berekening van voorschotnota's: 1) de graaddagen methode en 2) berekening volgens profiel fracties. De overeenkomst tussen beiden methoden is, dat er een verdeling van verbruik over de dagen van het jaar plaats vindt, op basis van historische buitentemperatuur gegevens. De methode van profiel fracties is een verfijning van de graaddagen methode. Een verschil is dat de graaddagen methode gebruik maakt van de historische buitentemperatuur van de afgelopen dertig jaar, terwijl de profiel fractie methode rekening houdt met temperatuur historie vanaf 1988.

Conclusie Vraag 1:

De energieleveranciers passen voor het berekenen van voorschotnota's een tweetal methodes toe die zich beiden kenmerken door een non-discriminatoire en objectieve karakter, rekening houdend met de meest actuele meterstanden per kleinverbruiker. Beide methoden hebben als doelstelling om een saldo bij de jaarrekening van nul euro te benaderen.

De Energiekamer stelt vast dat uit de wet geen specifieke criteria af te leiden zijn, waaraan de berekening van een voorschot moet voldoen.

Vraag 2: Wat is over de afgelopen 24 maanden per maand het saldo geweest van verbruikte energie en betaalde voorschotten bij de energieleveranciers? Toetsing van de vraag of er sprake is van een situatie waarbij het verschil tussen de betaalde voorschotnota's en het te verrekenen bedrag zo klein mogelijk is. Is er voorts sprake van een min of meer gelijke verdeling van kleinverbruikers die moeten bijbetalen of nog geld moeten ontvangen? In hoeveel % van de gevallen is er teveel berekend en hoeveel % van de gevallen te weinig?

Antwoord 2:

Voor de geselecteerde leveranciers geldt het volgende voor de jaren 2006 en 2007:

- 68,5% van de kleinverbruikers ontvangt geld terug bij een jaarrekening.
- 31,5% van de kleinverbruikers moet geld bijbetalen bij een jaarrekening.

Tevens is bij de onderzochte leveranciers gekeken naar een gemiddeld saldo per jaarrekening. In de onderstaande tabel is het totaal saldo van ruim 15 miljoen uitgestuurde jaarrekeningen van de onderzochte leveranciers over 2006 en 2007 weergegeven. Uit de tabel blijkt dat er een groot verschil is tussen 2006 en 2007.

Over 2006 ontving een kleinverbruiker per jaarrekening een bedrag van 4 euro terug. In 2007 is dit opgelopen tot een terugbetaling van 162 euro per jaarrekening (per kleinverbruiker⁴).

Saldo's (door kleinverbruikers te ontvangen) bij onderzochte leveranciers			
	2006	2007	2006+2007
Totaal saldo	29,6 miljoen euro	1.259,7 miljoen euro	1.289,3 miljoen euro
Aantal facturen	7.349.568	7.783.280	15.157.382
Gemiddeld saldo per factuur	4 euro	162 euro	85 euro

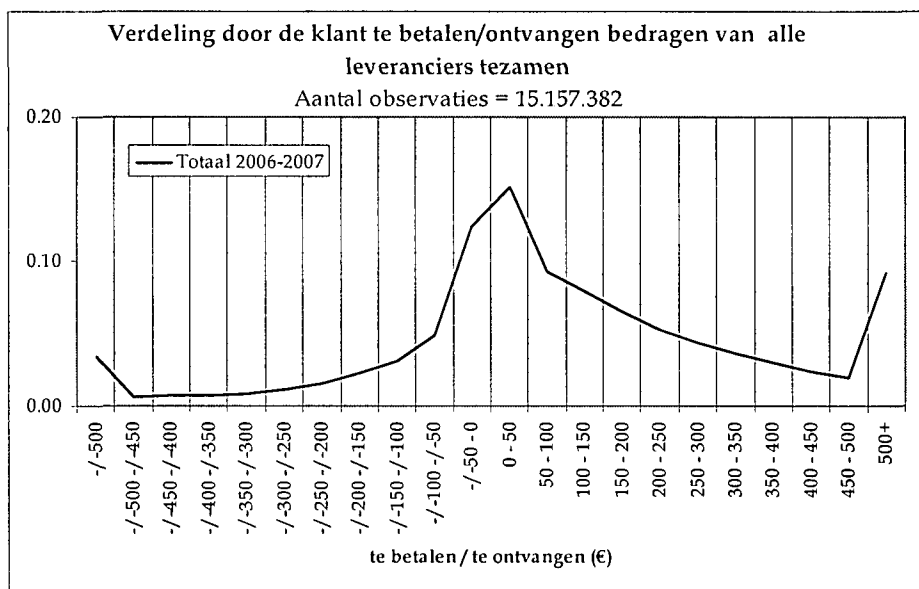
Wij wijzen erop dat er vanwege relatief hoge buitentemperaturen er in 2007 sprake was van 16% minder gasverbruik ten opzichte van het langjarig gemiddelde. De warme winter van 2007 resulteert derhalve in een relatief hoog bedrag van 162 euro dat door kleinverbruikers wordt ontvangen.

Ten behoeve van dit onderzoek heeft de Energiekamer een analyse gemaakt van het effect van deze warme winter op de hoogte van het saldo jaarrekeningen in 2007. De uitkomst hiervan is dat 16% minder gasverbruik een effect heeft gehad van ongeveer 1,2 miljard euro tot 1,4 miljard euro op het totale saldo van verrekeningen voor 2007. Met andere woorden: indien 2007 een 'normale winter' zou hebben gehad, dan zou het totaal saldo van de jaarrekeningen net als in 2006 een gering bedrag zijn geweest⁵.

In de grafiek hierna is de spreiding van de terug te betalen en terug te ontvangen bedragen grafisch weergegeven (van het totaal saldo). Uit grafiek blijkt dat 41,7% van de kleinverbruikers een bedrag van 100 euro of minder terug kregen of moesten bijbetalen.

⁴ Volgens het CBS bedraagt de energierekening voor een huishouden met gemiddeld verbruik per 1 januari 2007 op jaarbasis 1.865 euro. Voor kleinzakelijke gebruikers is geen gemiddelde jaarrekening bekend. Wel is bekend dat een kleinzakelijke gebruiker gemiddeld bijna 6 keer zoveel elektriciteit gebruikt als een huishouden en gemiddeld ruim 4 keer zoveel gas gebruikt als een huishouden.

⁵ Vanwege onder andere 1) prijsontwikkelingen, 2) verschillende prijzen en type contracten, 3) verbruiksfluctuaties en 4) diverse overige factoren is het niet mogelijk om een exact bedrag te berekenen.

In de grafiek valt op dat er kleine “uitschieters” zijn aan weerszijden van de grafiek. Er kan niet worden geconcludeerd dat er sprake is van substantieel te hoge of te lage voorschotnota's. De “uitschieters” worden veroorzaakt door:

a. Relatief hoge jaarrekeningen bij kleinzakelijke afnemers

Aangezien kleinzakelijke afnemers een substantieel hoger gebruik hebben dan huishoudens, betekent dit dat een gering procentueel saldo bij een jaarrekening een relatief hoog absoluut bedrag kan opleveren. Vanwege het ontbreken van een eenduidige definitie van kleinzakelijke afnemers kan helaas geen specificatie worden gemaakt van huishoudens en kleinzakelijk, maar het vermoeden bestaat dat er in de ‘uitlopers van de verdeling’ verhoudingsgewijs meer kleinzakelijke afnemers zitten.

b. Slotklasse-verschijnsel

Alle bedragen hoger of lager dan 500 euro vallen in de ‘slotklasse’. Om meer inzicht te verkrijgen in het verdere verloop van de verdeling, is één leverancier verzocht een verdere verdeling te maken tot >1000 euro. Hieruit blijkt dat de verdeling een normaal verloop kent en dat het aantal waarnemingen boven 500 euro geleidelijk verder afneemt.

Bij de berekening van voorschotten wordt uitgegaan van gasverbruik op basis van de gemiddelde buitentemperatuur. Het verbruik in de wintermaanden bepaalt een groot gedeelte van dit gasverbruik. In jaren met een zeer zachte winter, zoals 2007, zal daardoor een lager gasverbruik optreden en zullen meer mensen geld terug ontvangen. Dit betekent ook dat een koude winter per definitie leidt tot een situatie waarin meer moet worden bijbetaald.

Conclusie Vraag 2:

De verdeling van saldo's bij jaarrekeningen toont aan dat de berekeningsmethode, zoals beschreven bij onderzoeksvraag 1, leidt tot het beoogde resultaat: een concentratie van verrekeningen in de lage saldo's (omtrekt het nul saldo). De warme winter van 2007 resulteerde in een forse stijging van het totaal saldo's door kleinverbruikers te ontvangen in 2007 ten opzichte van het totaal saldo van 2006. Een koude winter zou zeer waarschijnlijk hebben geleid tot een situatie waarin kleinverbruikers (fors) zouden moeten bijbetalen.

De Energiekamer stelt vast dat de buitentemperatuur een belangrijke invloedsfactor is op de saldo's bij jaarrekeningen. Het onderzoek en de herberekeningen naar normale buitentemperaturen tonen aan dat de bij vraag 1 beschreven procedure leidt tot het beoogde resultaat van zeer geringe saldo's bij jaarrekeningen. De Energiekamer ziet derhalve geen noodzaak tot het stellen van nadere regels inzake de berekeningsprocedure en de uitvoering daarvan.

Vraag 3: Welke richtlijnen hanteren de leveranciers voor het aanpassen van de hoogte van voorschotnota's op verzoek van klanten? Hoe vaak wordt door de afnemer een verzoek tot wijziging gedaan? In hoeveel gevallen wordt dat verzoek gehonoreerd? In hoeveel gevallen daarvan was er sprake van een verhoging en in hoeveel gevallen van een verlaging van het voorschot?

Antwoord 3:

In vrijwel alle 'normale gevallen' zullen de onderzochte leveranciers verzoeken tot verlaging accepteren. Er is wel sprake van een belangrijk verschil in de wijze waarop leveranciers omgaan met verzoeken van minder dan 10% en omgaan met verzoeken van meer dan 10% aanpassing.

Verzoeken tot verlaging van het voorschotnota bedrag met minder dan 10%

Verzoeken tot aanpassing van het voorschotbedrag kunnen bij alle in het onderzoek betrokken leveranciers per telefoon of via internet worden gedaan. Daarbij geldt dat een dergelijk verzoek altijd zonder nadere toelichting door de klant wordt gehonoreerd door alle onderzochte leveranciers.

Verzoeken tot verlaging van het voorschotnota bedrag met meer dan 10%

Bij verzoeken tot verlagingen met meer dan 10 % is het uitgangspunt identiek bij alle onderzochte bedrijven: de klant krijgt de verlaging indien de klant dat verlangt en een redelijke toelichting verstrekt.

De uitgangspunten van de procedure hiertoe verschillen bij de bedrijven:

- Enkele leveranciers verlangen bij een dergelijke verlaging een toelichting van de klant. Ongeacht de plausibiliteit van de opgegeven toelichting, worden de verzoeken tot verlagingen echter in alle gevallen geaccepteerd, indien de consument dit verlangt.
- Een andere leverancier geeft een advies een verlaging van meer dan 10 % niet door te voeren als de verwachting bestaat dat de klant daardoor moet bijbetalen bij de

jaarafrekening, maar dit advies is niet bindend. Ook hier krijgt de consument dus de verlaging, indien men dat verlangt.

- Een andere leverancier geeft aan dat een verlaging van meer dan 10 % maar één keer per jaar kan. Voor meerdere verlagingen van meer dan 10 % moeten meterstanden worden aangeleverd of moet sprake zijn van een uitzonderingsgeval. Er gelden voor verlagingen van meer dan 10 % dus zwaardere interne procedurele eisen.

De leveranciers stellen vast dat er meer verzoeken tot verhoging van het voorschotnota bedrag worden gedaan door kleinverbruikers dan verzoeken tot verlaging. In de praktijk blijkt dat met name huishoudens een situatie willen voorkomen waar moet worden bijbetaald op het moment dat de jaarrekening valt.

Overige feiten inzake verzoeken tot aanpassingen

- Een verzoek tot verhoging wordt zonder beperking gehonoreerd. Bij een verhoging via internet hebben twee leveranciers een limiet (maximaal € 5.000,- en maximaal 50 %).
- Ongeveer 10 % van de afnemers doet een verzoek tot het aanpassen van het voorschotbedrag.
- Leveranciers geven aan niet te kunnen rapporteren welk percentage van alle wijzigingsverzoeken wordt gehonoreerd. Dit vanwege het uitgangspunt dat volgens de leveranciers in principe alle verzoeken worden gehonoreerd.
- Alle leveranciers hebben extra regels om voorschotnota's te verlagen voor klanten met betalingsproblemen. Een voorbeeld van zo'n extra regel is, dat het verzoek tot verlaging van de voorschotnota wel wordt gehonoreerd, maar dat de leveranciers hierna niet meer bereid is om een soepele betalingsregeling aan te bieden. Géén van de onderzochte leveranciers zal een verzoek tot verlaging weigeren enkel vanwege het feit dat er sprake is van betalingsachterstanden of –problemen.

Conclusie Vraag 3:

Leveranciers ontvangen bijna net zoveel verzoeken tot verhoging van voorschotnota's als verzoeken tot verlaging. Verzoeken tot verlaging worden zonder uitzondering altijd gehonoreerd, indien de verlaging maximaal 10% is. Bij grotere verlagingsverzoeken gelden bij de meeste leveranciers zwaardere procedurele eisen.

De Energiekamer kan met betrekking tot deze vraag geen uitspraken doen over de mate waarin kleinverbruikers duidelijk is, dat zij hun voorschotbedrag altijd kunnen aanpassen met meer dan 10%. Er is geen noodzaak tot het stellen van nadere regels omtrent verlagingen van voorschotnota's, mits er sprake blijft van het (vrijwel) ontbreken van klachten (zie ook de antwoorden bij vraag 4 hierna).

Vraag 4: Hoe ziet de analyse van de signalen die over dit onderwerp binnenkomen bij ConsuWijzer eruit?

Antwoord 4:

Op ConsuWijzer komen jaarlijks circa 12.000 signalen binnen over energie. Dit betreffen vragen, verzoeken en klachten over energie gerelateerde zaken. Meer dan de helft van de signalen die bij ConsuWijzer binnenkomen hebben betrekking op (zeer uitlopende) vragen over de energierekening en klantenwerving door energiebedrijven. Daarnaast ontvangt ConsuWijzer signalen over de tarieven voor gas en elektriciteit, het overstappen en de energiemarkt in het algemeen.

Ten behoeve van het onderzoek voorschotnota's heeft de Energiekamer uit de laatste 12.000 signalen 50 signalen kunnen identificeren, die betrekking hebben op aanpassingsverzoeken van voorschotnota's. Binnen deze 50 signalen hebben wij geen 'definitieve klachten' kunnen vaststellen: bij ConsuWijzer is niet één situatie gemeld, waarin een leverancier aantoonbaar zou afwijken van de hiervoor geschetste aanpassingprocedures. Vrijwel alle signalen betreffen situaties van hoge voorschotnota bedragen in combinatie met:

- foutieve meterstanden;
- geschatte meterstanden die fors afwijken van werkelijke meterstanden;
- verkeerde informatie bij leegstand situaties;
- het volledig ontbreken van meterstanden;
- uitzonderlijke fluctuaties in verbruik.

Wij wijzen erop dat op dit moment de leveranciers nog afhankelijk zijn van de regionale netbeheerder, inzake de (validatie van) meterstanden.

Conclusie

Analyse van de signalen van ConsuWijzer wijst niet op structurele problemen met betrekking tot voorschotnota's. Over de hoogte van voorschotnota's komen weinig signalen binnen bij ConsuWijzer. De signalen die betrekking hebben op voorschotnota's hebben vrijwel allemaal ook een meet- of meterstandprobleem.

Tot slot

De Energiekamer ziet op basis van het feitelijk onderzoek geen aanleiding in te grijpen in de totstandkoming van voorschotnota's.

Het feitelijk onderzoek is het resultaat van onderzoeksopdracht van de Minister naar diverse aspecten van voorschotnota's. Naar wij hebben begrepen zullen de uitkomsten van dit onderzoek worden gebruikt voor de afweging om eventueel een rentevergoeding systeem ten aanzien van voorschotnota's te introduceren. Op hoofdlijnen zou een dergelijk systeem betekenen dat een kleinverbruiker rente ontvangt van zijn leverancier, indien de kleinverbruiker geld terug ontvangt (dus indien de voorschotnota's achteraf te hoog blijken te zijn). Het omgekeerde is dan ook het

geval: Indien een kleinverbruiker moet bijbetalen als gevolg van te lage voorschotnota's dan zal dat met rente zijn. In dit licht wijzen wij op twee aspecten:

- 1) De introductie van de slimme meter in Nederland biedt kleinverbruikers de (technische) mogelijkheid om op basis van actueel verbruik af te rekenen met de leverancier. Dankzij de slimme meter krijgen kleinverbruikers minimaal eens per twee maanden inzicht in het werkelijk verbruik. De kleinverbruiker komt in de gelegenheid om tussentijds voorschotbedragen bijstellen. Dit verkleint uiteraard de kans op relatief hoge saldo's bij jaarrekeningen.
- 2) Een rentevergoedingsstelsel vergroot het bedrag dat moet worden bijbetaald of wordt ontvangen. Het feitelijk onderzoek toont tevens aan dat veel consumenten bijbetalingen willen voorkomen. De relatie tussen de hoogte van het bij te betalen saldo en het aantal betalingsproblemen valt buiten de scope van het feitelijk onderzoek, maar het lijkt aannemelijk dat een rentevergoedingsstelsel in jaren met koude winters zal leiden tot meer betalingsproblemen en meer ontevreden consumenten.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Uiteraard is de Raad bereid tot nader overleg over de inhoud van deze brief en de bijlagen. U kunt hiervoor contact laten opnemen met de heer drs. E.W. Edelenbos, bereikbaar onder telefoonnummer (070) 330 1761. Bij een eventuele schriftelijke reactie wordt u verzocht om te refereren aan kenmerk 102952.

Hoogachtend,

De Raad van Bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit,
namens deze:

G.J.L. Zijl
Lid van de Raad van Bestuur

Bijlage 1: Onderzoeksproces voorschotnota's Energiekamer*Selectie bedrijven*

Om het onderzoek efficiënt uit te voeren en de administratieve lasten voor de leveranciers te beperken is besloten het onderzoek onder een selectie van leveranciers uit te voeren. Hiertoe is een aantal leveranciers geselecteerd. Deze leveranciers hebben een gezamenlijk marktaandeel

- van 77,8% voor de levering van elektriciteit aan kleinverbruikers.
- Van 80,4% voor de levering van gas aan kleinverbruikers⁶.

Naast voldoende marktaandeel is bij de selectie van leveranciers tevens meegenomen of de leveranciers voldoende nieuwe klanten aantrekken, om het switch-aspect⁷ goed mee te kunnen nemen. Tevens is bij de selectie van leveranciers rekening gehouden met klachten over hoge voorschotnota's van consumenten.

Afstemming

Om te inventariseren welke gegevens met betrekking tot voorschotnota's (en in welke vorm) de energieleveranciers ter beschikking konden stellen, is een concept informatieverzoek verzonden. Dit informatieverzoek is besproken tijdens een consultatiebijeenkomst waar de betrokken leveranciers voor zijn uitgenodigd. Naar aanleiding van de bijeenkomst is het definitieve informatieverzoek opgesteld en verstuurd. Daarbij is rekening gehouden met vergelijkbaarheid van de gegevens en lasten die het opleveren van de informatie met zich meebrengt voor de betrokken leveranciers.

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van totaal rapportages over alle uitgestuurde jaarrekeningen uit 2006 en 2007. Tevens is er een aanvullende representatieve, aselechte trekking gedaan van 400 facturen per jaar per leverancier. Elke leverancier heeft aldus 400 facturen uit 2006 en 400 facturen uit 2007 aangeleverd. Uit deze selectie zijn de jaarrekeningen geselecteerd en zijn de eindafrekeningen en overige facturen verwijderd. Vervolgens is de (sub)selectie weer aangevuld met jaarrekeningen uit een extra 'reserve poule' van nog eens 100 facturen per leverancier per jaar. Hiermee is gegarandeerd dat de uiteindelijke selectie van jaarrekeningen voldoende groot en representatief is om betrouwbare uitspraken te doen, alsmede om vergelijkingen te kunnen uitvoeren. Tevens kunnen de totaal rapportages wordt getoetst. In totaal zijn 2.629 jaarrekeningen geanalyseerd. In totaal hebben de leveranciers in 2006 en in 2007 15.157.382 jaarrekeningen verstuurd.

Bedrijfsbezoeken

---

⁶ Marktaandelen per 31 december 2007. Bron: Marktmonitor retail

⁷ Bij leverancierwissels zou (volgens Kamerleden) mogelijk sprake zijn van structureel te hoge voorschotnota's, vanwege het ontbreken van historische meterstanden, waardoor leveranciers genoodzaakt zouden zijn om van relatief hoog verbruik uit te gaan.

De Energiekamer heeft bij alle leveranciers een bedrijfsbezoek afgelegd. Het doel van het afleggen van de bedrijfsbezoeken was het in kaart brengen en verifiëren van beleid, regels en procedures voor de totstandkoming van voorschotnota's en de omgang met verzoeken voor wijziging van het voorschotbedrag. Daarnaast zijn de leveranciers tijdens de bedrijfsbezoeken gevraagd een toelichting te geven op de aangeleverde informatie en zijn brongegevens gecontroleerd.

De bedrijfsbezoeken zijn afgelegd in overeenstemming de zorgvuldigheidsprocedure voor Opsporing en Onderzoek. Dit betekent dat van alle bedrijfsbezoeken verslagen van bevindingen zijn opgesteld die voor wederhoor aan de leveranciers zijn voorgelegd.

Slotbijeenkomst

Een tweede consultatiebijeenkomst is gehouden op 20 augustus om de resultaten van het onderzoek in concept te presenteren aan de betrokken leveranciers.